

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **R.C.,T.A.**, so sídlom v T., IČO X., zastúpenej Advokátskou kanceláriou S., so sídlom v B., proti žalovanému **LESY Slovenskej republiky, štátny podnik**, so sídlom v Banskej Bystrici, SNP č. 8, IČO 360 38 51, zastúpený JUDr. E.M., advokátkou, so sídlom v Z., **o vydanie nehnuteľností**, vedenej na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 6 C 98/2007, o dovolaniach R.C.,T.A. a R.C.,B.N. zastúpenej JUDr. S.P., advokátom so sídlom v N. proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 25. februára 2010 sp. zn. 9 Co 122/2009, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Nitre z 25. februára 2010 sp. zn. 9 Co 122/2009 a rozsudok Okresného súdu Topoľčany z 31. marca 2009 č.k. 6 C 98/2007-243 a vec v r a c i a Okresnému súdu Topoľčany na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Topoľčany rozsudkom z 31. marca 2009 č.k. 6 C 98/2007-243 zamietol žalobu (o vydanie nehnuteľností a navrátenie vlastníctva k nim, pôvodne zapísaných a vedených v pozemkovoknižnej vložke č. X. v katastrálnom území P., parcela čX., č. X., č. X., č. X., č. X., č. X., č. 3427, č. X., čX., č. X. č. X. a č. X.. Vychádzal z toho, že i keď žalobkyni svedčí aktívna (vecná) legitímácia v predmetnom spore, žalobe nebolo možné vyhovieť pre nedostatok kvalifikovanej výzvy na uplatnenie reštitučného nároku v prekluzívnej lehote do 30. apríla 2006 v zmysle § 5 ods. 1 až 3 zákona č. 161/2005 Z.z.

o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam. V zmysle § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka výzvu žalobkyne z 25. apríla 2006 súd považoval za neplatný právny úkon pre neurčitosť (jej všeobecnosť), z obsahu ktorej nie je zrejmý dôvod navrátenia vlastníctva k nehnuteľnostiam ani ich označenie (konkretizácia). O trovách konania rozhodol podľa § 150 O.s.p.

Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Nitre rozsudkom z 25. februára 2010 sp. zn. 9 Co 122/2009 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny (§ 219 O.s.p.); žalovanému nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. V dôvodoch rozhodnutia sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvého stupňa, tieto považoval za postačujúce a správne. Uviedol, že právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam v zmysle § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z.z. žalobkyni zaniklo z dôvodu jeho neuplatnenia právne relevantným spôsobom do 30. apríla 2006. Odvolací súd (obdobne ako súd prvého stupňa), podľa ustanovenia § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka považoval za neurčitú (i nekonkrétnu) písomnú výzvu žalobkyne z 25. apríla 2006 adresovanú povinnej osobe v zmysle § 5 citovaného zákona; jej neurčitosť nebolo možné odstrániť ani pomocou interpretačného pravidla v zmysle § 35 ods. 2, ods. 3, Občianskeho zákonníka. Vychádzajúc z jej obsahu poukázal, že výzva neobsahuje žiadne konkrétne údaje o nehnuteľnostiach, nešpecifikuje katastrálne územia, v ktorých by sa tieto mali nachádzať, neuvádza ich parcelné čísla a rovnako nešpecifikuje a nepreukazuje niektorý reštitučný dôvod uvedený v § 3 ods. 1 písm. a/ až j/ zákona. O trovách konania rozhodol podľa ustanovenia § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 150 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie R.C., T.A. a R.C.,B.N., prípustnosť ktorého odôvodnili s poukazom na § 237 písm. c/ a f/ O.s.p. a dovolanie odôvodnili ustanovením § 241 ods. 2 písm. a/ a c/ O.s.p. (v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p.; rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci). Navrhli, aby dovolací súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu i rozsudok súdu prvého stupňa a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Spoločne namietali, že postupom súdu prvého stupňa i odvolacieho súdu došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom R.C.B.N. (§ 237 písm. f/ O.s.p) z dôvodu, že v čase vydania napadnutých rozhodnutí bola v platnosti

Apoštolská konštitúcia Slovachiae Sacrorum Antistites Jeho svätosti pápeža Benedikta XVI. zo 14. februára 2008 Prot. N. 621/2003 (ďalej len „Apoštolská konštitúcia“), ktorou bola vyhlásená územná reorganizácia Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku, t.j. určili sa zmeny hraníc diecéz, ich názvov, zmeny území cirkevných provincií. Právnym nástupcom B.T.A. (pôvodného žalobcu) je od 14. februára 2008 na vymedzených územiach (vrátane T.) R.C.,B.N., so sídlom v N., IČO X.. Právo spravovať majetok, vrátane vedenia prebiehajúcich reštitučných sporov prešlo na tú arcidiecézu, na území ktorej sa majetok nachádza. Toto právo k 14. februára 2008 prešlo z B.T.A. na B.N.R.K.B.N. je jediným aktívne legitimovaným subjektom. Ďalej namietali, že napadnuté rozsudky spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Nesúhlasili so záverom oboch súdov, že výzva na vydanie nehnuteľností nebola dostatočne určitá a zrozumiteľná, preto nespôsobila právne následky tak, ako to má na mysli reštitučný zákon (zákon č. 161/2005 Z.z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam). Zákon č. 161/2005 Z.z. neustanovoval žiadne obsahové náležitosti výzvy na uplatnenie práva na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam, preto je potrebné vychádzať z neformálnosti výzvy. Súd by mal prihliadať i na účel zákona, ktorým bola náprava krívd spôsobených na majetku cirkvi a náboženských spoločností. Písomnú výzvu voči povinnej osobe je potrebné považovať za kvalifikovaný právny úkon aj s poukazom na judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky (viď I ÚS 12/2010). V ďalšom dovolatelia odôvodňujú postavenie Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku ako oprávnenej osoby.

Žalovaný vo vyjadrení navrhol dovolania dovolanie R.C.T.A. a R.C.,B.N. zamietnuť. Uviedol, že žalobkyňa ani žiaden z útvarov Rímskokatolíckej cirkvi neiniciovali zmenu na príslušnom katastri na zápis zmien v osobe vlastníka v dôsledku územnosprávneho členenia podľa Apoštolskej konštitúcie, hoci poznali jej obsah. Zotrval na nedostatku kvalifikovanej reštitučnej výzvy, ktorá nemohla spôsobiť právne následky ako správne uviedli sudy obidvoch stupňov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorým nemožno napadnúť každé rozhodnutie súdu. Výnimočnosti tohto opravného prostriedku zodpovedá právna úprava jeho prípustnosti. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (viď § 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovoláním napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

V danom prípade dovoláním nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ani taký potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie proti nemu je prípustné, nejde ani o potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým by súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. Dovolací súd v prejednávanej veci dosiaľ nerozhodoval, preto ani nevyslovil právny názor, ktorým by boli súdy viazané. Z týchto dôvodov dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že dovolanie v uvedenom prípade nie je podľa § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. procesne prípustné.

Dovolanie by mohlo byť prípustné (i dôvodné), len ak by konanie, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, bolo postihnuté niektorou zo závažných procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. Povinnosť skúmať, či konanie nie je zaťažené niektorou z nich, vyplýva pre dovolací súd z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. Dovolací súd sa preto neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale sa (aj so zreteľom na obsah dovolania) zaoberal tiež otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. Toto ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku i uzneseniu) odvolacieho súdu vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci

súduv, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Treba uviesť, že z hľadiska § 237 O.s.p. sú právne významné len tie procesné nedostatky, ktoré vykazujú znaky procesných väd taxatívne vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia. Iné vady, i keby k nim v konaní došlo a prípadne aj mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, nezakladajú prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia. Z hľadiska posúdenia existencie niektorej z procesných väd v zmysle § 237 O.s.p. ako dôvodu, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nie je pritom významný subjektívny názor účastníka, že v konaní došlo k takejto vade, ale len jednoznačné, všetky pochybnosti vylučujúce zistenie, že konanie je skutočne postihnuté niektorou z taxatívne vymenovaných väd.

Vady konania v zmysle § 237 písm. a/, b/ d/, e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a existencia procesných väd tejto povahy nevyšla v dovolacom konaní najavo.

V dovolaní sa namieta, že konanie trpí vadou v zmysle ustanovenia § 237 písm. c/ a f/ O.s.p. Namietaná vada podľa § 237 písm. c/ O.s.p. mala spočívať v tom, že v čase rozhodovania súduv (vyhlásenia rozsudkov prvostupňovým i odvolacím súdom) bola v platnosti od 14. februára 2008 Apoštolská konštitúcia o územnej reorganizácii Rímskokatolickej cirkvi na Slovensku podľa ktorej právnym nástupcom žalobcu (R.C.,B.T.A.) sa stala R.C.B.N.. Pokiaľ súdy nepostupovali s takto označeným aktívne legitimovaným účastníkom na strane žalobcu konanie zaťažili vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Dovolací súd vo všeobecnosti poukazuje na to, že otázka aktívnej legitimácie účastníkov konania (žalobcu) nemá žiaden vplyv na prípustnosť dovolania podľa § 237 O.s.p. Ak súd nesprávne posúdi túto otázku, nejde o vadu konania, ktorá by spôsobovala tzv. zmätočnosť konania. Nedostatok hmnotnoprávnej legitimácie (vecnej aktívnej alebo pasívnej legitimácie) môže mať iba vecný dopad na výsledok sporu v podobe vydania meritórneho

rozhodnutia, ktorým sa žaloba zamieta (obdobne porovnaj napr. R 34/1993). Od aktívnej alebo pasívnej legitimácie účastníka konania treba odlišovať spôsobilosť byť účastníkom konania (§ 19 O.s.p.) a procesnú spôsobilosť (t.j. spôsobilosť samostatne konať ako účastník konania § 20 O.s.p.). Nedostatok procesnej spôsobilosti účastníka konania (spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať procesné práva a povinnosti) bez riadneho zastúpenia je vadou, na ktorú dopadá § 237 písm. c/ O.s.p. Spôsobilosť byť účastníkom konania má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva. V sporovom konaní zákon za účastníkov konania označuje žalobcu a žalovaného (§ 90 O.s.p.); žalobcom je ten, kto podal žalobu a žalovaným ten, koho žalobca v žalobe za žalovaného označil, a to bez ohľadu na to, či takto označený žalovaný je nositeľom hmotnoprávnej povinnosti (t.j. či mu svedčí hmotnoprávna vecná pasívna legitimácia). Spôsobilosti byť účastníkom zodpovedá spôsobilosť mať práva a povinnosti v zmysle § 7 Občianskeho zákonníka a § 8 Občianskeho zákonníka (t.j. právna subjektivita a spôsobilosť na právne úkony). V občianskoprávných vzťahoch majú spôsobilosť mať práva a povinnosti aj právnické osoby (§ 18 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Právnické osoby vznikajú dňom, ku ktorému sú zapísané do obchodného alebo do iného zákonom určeného registra, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje ich vznik inak (viď § 19 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Právnické osoby, ktoré sa zapisujú do obchodného alebo do iného zákonom určeného registra, môžu nadobúdať práva a povinnosti odo dňa účinnosti zápisu do tohto registra, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak (§ 19a ods. 2 Občianskeho zákonníka). Právnická osoba zapísaná v obchodnom registri alebo v inom zákonom určenom registri zaniká dňom výmazu z tohto registra, pokiaľ osobitné zákony neustanovujú inak (§ 20a ods. 2 Občianskeho zákonníka).

Rímskokatolícka cirkev je právnickou osobou, ktorej zákon priznáva právnu subjektivitu (obdobne Najvyšší súd Slovenskej republiky sp.zn. 4 Cdo 100/99, sp.zn. 3 Cdo 119/02, R 52/2005), preto je potrebné vychádzať zo stavu, že táto má aj spôsobilosť byť účastníkom občianskeho súdneho konania (§ 19 O.s.p.). V zmysle § 13 a § 22 zákona č.308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších zmien právnu subjektivitu majú aj organizačné zložky registrovaných cirkví a náboženských spoločností, tak ako to vyplýva z ich vnútorných predpisov. V zmysle Apoštolskej konštitúcie zo 14. februára 2008 a vyhlásenia o právnej subjektivite kongregácie pre biskupov z 12. júna 2009 za právnické osoby so samostatnou právnu subjektivitou sa považuje R.C.T.A. i R.C.B.N., ktorej právnymi predchodcom bola R.C.B.T.. Za uvedeného

stavu je zjavné, že žalobca - R.C.,T.A. má procesnú spôsobilosť v zmysle § 20 O.s.p., prípadný nedostatok (vecne) aktívnej legitimácie na strane žalobcu nie je spôsobilý založiť vadu konania podľa § 237 písm. c/ O.s.p.

V dovolaní R.C. (T.A. i B.N.) namietala, že súdy po vnútornej reorganizácii na základe Apoštolskej konštitúcie zo 14. februára 2008 v konaní nepokračovali so správnym subjektom, čím svojím postupom účastníkovi konania na strane žalobcu odňali možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Podľa § 107 ods. 4 O.s.p., ak po začatí konania zanikne právnická osoba, súd pokračuje v konaní s jej právnym nástupcom, a ak právneho nástupcu niet, súd konanie zastaví.

Ak dôjde v osobe niektorého účastníka k právnemu nástupníctvu, právny nástupca vstupuje do práv a záväzkov doterajšieho účastníka. Súd skonštatuje, že došlo k zmene, o tejto nerozhoduje a k nej nie je potrebný súhlas ostatných účastníkov (R 33/1994).

Z oznámenia R.C.,T.A. z 12. novembra 2008 (čl. 179 – 187 spisu) vyplýva, že touto sa súdu oznamuje „zmena“ názvu žalobkyne B.T.A. na T.A. na základe Apoštolskej konštitúcie zo 14. februára 2008.

Apoštolskou konštitúciou zo 14. februára 2008 zanikla R.C.B.T.A. a boli zriadené B.A. a N.D. s vymedzením ich územnej pôsobnosti, vzhľadom na uvedené došlo k vymedzeniu i územnej pôsobnosti (podľa dekanátov) u T.A., N.D., B.D., R.D..

Predmetom konania je vydanie a prinavrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam zapísaných v pozemkovoknižnej vložke č. X. v katastrálnom území P. a vedených Katastrálnym úradom N. a Správou katastra T..

V dovolaní R.C., T.A. i B.N. konštatujú, že predmet sporu spadá do teritoriálnej pôsobnosti novo konštituovanej N.D. spravovanej R.C., B.N..

Súdy nižších stupňov bez toho, aby náležite (ex officio) sa zaoberali a zisťovali právne nástupníctvo v konaní pôvodnej žalobkyne - R.C., B.T.A., ktorá v priebehu konania zanikla k 14. februáru 2008, t.j. ozrejmili si obsah Apoštolskej konštitúcie zo 14. februára 2008 so

zreteľom na jej výklad poskytnutý Kongregáciou pre biskupov Svätej Stolice vo Vyhlásení o právnej subjektivite slovenských cirkevných útvarov latinského obradu z 12. júna 2009 - bez ďalšieho nesledujúc zmeny v územnej pôsobnosti novo konštituovaných i pôvodných cirkevných útvarov, ich pôsobnosť i právnú subjektivitu v konaní postupovali s R.C., T.A., ktorej nesvedčí právne nástupníctvo po pôvodnej žalobkyni a ktorá spochybňuje vlastné účastníctvo v konaní, keď v dovolaní za právneho nástupcu pôvodnej žalobkyne označuje R.C.,B.N..

Súdy nižších stupňov v konaní po zániku pôvodnej žalobkyne (14. februára 2008) v konaní nepokračovali s jej právnym nástupcom, ich procesný postup nezodpovedá ustanoveniu § 107 ods. 4 O.s.p., čím konanie zaťažili vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Ak po začatí konania zanikne právnická osoba a súd nepokračuje v konaní s jej právnym nástupcom, t.j. záměna účastníkov konania súdom nezodpovedá postupu v zmysle § 107 ods. 4 O.s.p., dochádza k odňatiu možnosti konať pred súdom tomu, komu svedčí právne nástupníctvo - s kým mal ďalej súd v konaní postupovať.

Procesná vada odnímajúca účastníkovi konania možnosť konať pred súdom (§237 písm. f/ O.s.p.) zakladá vždy prípustnosť dovolania a zároveň je aj dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, lebo rozhodnutie vydané v konaní postihnutom touto procesnou vadou nemôže byť považované za správne.

Pokiaľ ide o dovolacie námietky spochybňujúce správne právne posúdenie veci konajúcimi súdmi treba uviesť, že toto predstavuje iba relevantný dovolací dôvod a samo osebe nezakladá prípustnosť dovolania.

So zreteľom na to Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil dovolaním napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 1 O.s.p.; pre rovnakú vadu zrušil tiež rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a odvolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok

V Bratislave 10. marca 2011

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť :
Hrčková Marta